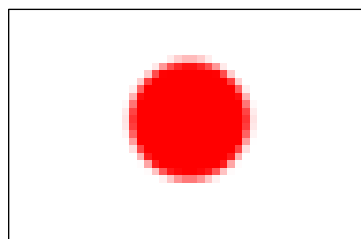

JAPÁN

I. JAPÁN TÁRSADALMI-GAZDASÁGI HELYZETE

1. Általános információk

Hivatalos megnevezés	Japán Császárság
Államforma	alkotmányos monarchia
Főváros	Tokió
Terület	377 835 km ²
Népesség	127 433 500 fő (2007)
Nemzetiségi megoszlás	japán 98,5%, koreai 0,5%, kínai 0,4%, egyéb 0,7%
Vallási megoszlás	sintoista és buddhista 85%, egyéb 16% (keresztény 0,7%)
Hivatalos nyelv	japán
Éghajlat	délen trópusi, északon hűvös, mérsékelt
Államfő	Akihito császár
Miniszterelnök	Hatoyama Yukio
Hivatalos pénznem (kód)	Japán jen (JPY)
Jelentősebb városok	Jokohama, Oszaka, Nagoja

2. Főbb gazdasági mutatók, a gazdaság szerkezete, főbb ágazatok

Japán főbb gazdasági mutatói

		2006	2007	2008	2009
GDP értéke folyó áron	Mrd USD	4 362,6	4 380,4	4 910,7	5 048,6*
GDP növekedése változatlan áron	%	2,4	2,1	-0,7	-5,2
Egy főre jutó GDP	USD	34 264	34 287	38 457	39 573
Infláció	%	0,3	0,0	1,4	-1,4*
Munkanélküliségi ráta (az év végén)	%	4,1	3,9	4,0	5,2
Költségvetés egyenlege	GDP %-a	-3,8	-2,5	-5,8	-10,5
Államadósság (év végi)	GDP %-a	191,3	187,7	196,6	218,6
Folyó fizetési mérleg egyenlege	GDP %-a	3,9	4,8	3,2	2,8*
Árfolyam (éves átlag)	JPY/USD	116,31	117,76	103,39	93,61

Forrás: JETRO, japán Pénzügyminisztérium, IMF

* előzetes adat

2009-ben a GDP értéke 5 085 Mrd USD volt, ezzel Japán megőrizte a világ második legnagyobb gazdasága helyét. Az előkelő pozíció megszerzésében nagy szerepe volt a kormány és az ipar szoros együttműködésének, az erős munkaerőpiacnak, a technológia fejlettségének, valamint az aránylag alacsony védelmi kiadásoknak.

A japán gazdaság 2002. februárban kezdődött, 1945 óta a leghosszabb növekedési szakasza 2008 tavaszán befejeződött. A 2002-08-as konjunktúra elsősorban a külföldi keresletnek volt köszönhető. A globális szinten jelentkező pénzügyi válság erőteljesen visszavetette Japán legfontosabb exportpiacain a japán termékek iránti keresletet, aminek következtében a kivitel rekord mértékű zuhanásba kezdett. A japán gazdaság 2009 tavaszán érte el a mélypontját, azóta egy lassú növekedési ciklus kezdődött. Előzetes adatok szerint 2009-ben a folyó fizetési mérleg többlet 19%-kal volt kisebb, mint 2008-ban.

2009-ben a teljes munkaidőben alkalmazottak bérei 1,5%-kal csökkentek, ami 1976 óta a legjelentősebb visszaesés. 2009-ben az átlagos munkanélküliségi ráta a 2003 óta legmagasabb szintre, 5,1%-ra emelkedett. A háztartások átlagos havi kiadása nominálisan 2,9%-kal csökkent. A fogyasztási cikkek (élelmiszerek és energiahordozók nélkül) ára az 1992-es szintre esett vissza. Bizonyos háztartási termékek és ruházati cikkek ára a 70-es, 80-as évek szintjére zuhant. A gazdaságkutatók véleménye szerint az árcsökkenés további három éven keresztül folytatódhat.

A japán állam adóssága (az önkormányzati adatok nélkül) 2009 végén elérte a 871 ezer Mrd jent.

A japán gazdaság legfontosabb ágazata az ipar, mely nagyban függ az importált nyersanyagtól és üzemanyagtól. A szigetország hatalmas ipari kapacitással rendelkezik és a világ néhány legfejlettebb autóipari, elektronikai és gépészeti vállalata is az országból származik. A robotika kulcsfontosságú gazdasági tényező, hiszen Japán rendelkezik a világ 720 ezer dolgozó robotjából 410 ezerrel. A gazdaság figyelemreméltó jellegzetességei a gyártó cégek, valamint beszállítóik és disztribútoraik szoros együttműködése keirecu nevű csoportokban; illetve a városi munkás réteg egy részének járó életre szóló alkalmazás lehetősége. További fontos

ágazatok a bankszektor, a telekommunikáció, a biztosítói szektor, az ingatlanszektor és a közlekedési ágazat. A mezőgazdaság szerepe viszonylag kicsi, de erősen támogatott és védett. A rendelkezésre álló termőterület az ország népességéhez viszonyítva csekély, ennek ellenére a területegységre jutó termelékenység nemzetközi összehasonlításban is rendkívül magas. A rizst tekintve nagyrészt önellátóak, más terményeknél azonban kb. 50%-ban importra szorulnak. Japánhoz tartozik az egyik legnagyobb halászfogás, a világ halászati összfogásának 15%-a.

A hosszú távú kilátásokat főképp a népesség elöregedése és az alacsony születési ráta rontja, a problémák enyhítésére többek szerint az eddignél liberálisabb bevándorlási politikára lenne szükség.

3. Külkereskedelmi tendenciák, külkereskedelmi statisztika, főbb partnerek, főbb termékek

Japán külkereskedelmi forgalma, 2006-2009

		2006	2007	2008	2009
Áruforgalmi egyenleg	Mrd USD	68,0	91,7	19,8	28,5
Export	Mrd USD	647,3	712,7	776,0	580,8
Import	Mrd USD	579,3	621,1	756,1	552,3
Szolgáltatások egyenlege	Mrd USD	-18,2	-21,2	-20,8	-20,7
Export	Mrd USD	117,2	129,1	148,7	126,7
Import	Mrd USD	135,4	150,3	169,5	147,4

Forrás: Japán vámstatisztika

Japán 2001-ig nem folytatott tárgyalást bilaterális, illetve regionális szabadkereskedelmi megállapodásról. Az elmúlt 9 évben azonban számos, a japán vállalatok számára nyersanyagforrásként vagy célpiacként kiemelt fontosságú országgal, régióval kezdtek tárgyalni. A szigetországnak jelenleg tíz országgal (Szingapúr, Mexikó, Malajzia, Chile, Thaiföld, Brunei, Indonézia, Fülöp-szigetek, Vietnám, Svájc) és az ASEAN-nal van aláírt és életbelépett EPA (Economic Partnership Agreement) egyezménye, amely az ipari termékek vámtételeinek nullára csökkentésén kívül befektetési és más szabályozási témakörre is kiterjed. További három országgal (Dél-Korea, India, Ausztrália) és a GCC (Gulf Cooperation Council) regionális csoporttal már megkezdődtek a tárgyalások. Az elmúlt két év során a japán-ausztrál FTA háttérbe szorult. A dél-koreai tárgyalások 2003 decemberében kezdődtek, de 2004 elején gyakorlatilag teljesen leálltak. A magas szintű találkozók mindkét fél szorgalmazza az egyeztetések mielőbbi újraindítását, de erre még nem került sor. Az új kormánystratégia szerint 2020-ig szabadkereskedelmi övezetet terveznek létrehozni az ázsiai-csendes-óceáni térségben. 2007 nyarán a Nippon Keidanren (Japán Üzleti Szövetség) erőteljes lobbizást kezdett az Európai Unióval kötendő Economic Integration Agreement érdekében.

Japán külkereskedelme a gazdasági válságot megelőzően dinamikusan nőtt. 2008-ban azonban az ország külkereskedelmi mérlegtöbblete 80%-kal csökkent az előző évhez viszonyítva, értéke pedig a legalacsonyabb volt az elmúlt 26 évben. 2009-ben a szigetország exportja 25%-kal, az importja 27%-kal csökkent, a külkereskedelmi mérleg többlet ismét emelkedett.

Japán legfontosabb tíz exportpiaca: Kína (18,9%), Egyesült Államok (16,1%), (Európai Unió - 12,5%), Dél-Korea (8,1%), Tajvan (6,3%), Hongkong (5,5%), Thaiföld (3,8%), Szingapúr (3,6%), Németország (2,9%), Hollandia (2,9%), Malajzia (2,2%).

Legjelentősebb tíz Japánba szállító ország: Kína (22,2%), (Európai Unió - 10,7%), Egyesült Államok (10,7%), Ausztrália (6,3%), Szaúd-Arábia (5,3%), Egyesült Arab Emírátsok (4,1%), Dél-Korea (4%), Indonézia (3,9%), Tajvan (3,3%), Malajzia (3,1%), Németország (3%).

Japán főbb exporttermékei: gépek és villamossági cikkek (36%), járművek és szállítási célú áruk (22,1%), nem nemesfémek és ezekből készült áruk (9,1%), vegyipari termékek (7,9%), műanyagok, gumi (5,4%), optikai, orvosi mérőműszerek (5,1%), ásványi termékek (1,9%), gyöngy, drágakő, nemesfém (1,2%), textilipari alapanyagok, textilárúk (1,3%), kő- és cementáru, kerámia, üveg (1,2%), papíripari alapanyagok és áruk, élelmiszerkészítmény, ital, dohány, élőállatok, állati termékek, növényi termékek.

Japán főbb importtermékei: ásványi termékek (31,6%), gépek és villamossági cikkek (20,1%), vegyipari termékek (7,9%), textilipari alapanyagok, textilárúk (5,6%), nem nemesfémek és ezekből készült áruk (3,9%), optikai, orvosi műszerek (3,7%), élelmiszerkészítmény (3,7%), élő állat, állati termékek (3,6%), növényi termékek (3,3%), járművek és szállítási célú áruk (2,9%), műanyagok, gumi (2,4%).

4. Tőkeáramlás, statisztika, főbb partnerek

Japán közvetlen tőkebefektetés importja és exportja, 2007-09

		2007	2008	2009
Külföldi közvetlen tőkebefektetés-import (nettó)	Mrd USD	22,2	24,5	11,8*
Külföldi közvetlen tőkebefektetések állománya	Mrd USD	133,9	204,4	
Tőkekihelyezés más országba	Mrd USD	73,5	130,8	75,1*
Tőkekihelyezés állománya	Mrd USD	546,8	683,9	

Forrás: JETRO; * előzetes adat

2008-ban a japán cégek által végrehajtott külföldi beruházások 2007-hez képest 77,1%-kal növekedtek és rekordértéket értek el. 2009-ben azonban a válság hatására a japán cégek külföldi beruházásai (75,1 Mrd USD¹) 2008-hoz képest 43%-kal, gyakorlatilag a 2007-es szintre estek vissza. Az elmúlt években a zöldmezős beruházások értékét meghaladták a vállalati felvásárlások. 2009-ben a legtöbb japán tőke a pénzügyi szolgáltatás, biztosítás szektorba áramlott, ezt követte az élelmiszeripar, a nagy- és kiskereskedelem, a vegyipar és a bányászat. A célországok közül a Kínába irányuló beruházások kis mértékben, az indiai befektetések 33%-kal csökkentek. Az USA-ban megvalósult japán befektetések értéke 76%-kal zuhant, az EU tagállamaiba 26%-kal esett vissza. Az európai és az észak-amerikai desztináció részesedése első alkalommal nem érte el az 50%-ot.

2009-ben a Japánba irányuló működő-tőke értéke (11,8 Mrd USD²) az előző évi felére csökkent, ugyanakkor jóval magasabb, mint a 2007-et megelőző évek értékei. A feldolgozóiparon kívüli szektorokba hagyományosan jóval magasabb a tőke-

¹ Előzetes adat.
² Előzetes adat.

beáramlás, mint a feldolgozóiparba. A Japánban megvalósuló külföldi beruházások jellemzően nem zöldmezős, hanem M&A típusúak. 2009-ben is a pénzügyi szolgáltatás, biztosítás szektorba érkezett a legtöbb külföldi tőke, ezt követte (első alkalommal) az elektromos gépgyártás, majd az általános szolgáltatási, nagy- és kiskereskedelmi szektor. 2009-ben a Japánban történt külföldi befektetések 78%-át európai cégek valósították meg. A legnagyobb befektető országok: Nagy-Britannia (47%-os részesedés), Hollandia (21%), Egyesült Államok (15%), Svájc (10%).

II. MAGYARORSZÁG ÉS JAPÁN BILATERÁLIS KAPCSOLATAI

A magyar-japán külkereskedelem áruszerkezete (M USD)

	KIVITEL		BEHOZATAL		EGYENLEG	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Összesen	492,5	478,2	2 808,8	1 949,6	-2 316,3	-1 471,4
Élelmiszerek, ital, dohány	63	63,5	0,2	0,2	62,8	63,3
Nyersanyag	9,5	7,3	1,1	1,4	8,4	5,9
Energiahordozók	0,0	0,2	0,4	0,3	-0,4	-0,1
Feldolgozott termékek	144,2	156,2	398,5	392,6	-254,3	-236,4
Gépek, gépi berendezések	275,7	251,0	2 408,5	1 555,1	-2 132,8	-1 304,1

Értékváltozás és a forgalom megoszlása 2009-ben (%)

	INDEX (2009/2008)		MEGOSZLÁS	
	KIVITEL	BEHOZATAL	KIVITEL	BEHOZATAL
Összesen	97,1	69,4	100,0	100,0
Élelmiszer, ital, dohány	100,7	114,3	13,3	0,0
Nyersanyagok	76,9	132,0	1,5	0,1
Energiahordozók	158 000,0	60,4	0,0	0,0
Feldolgozott termékek	108,3	98,5	32,7	20,1
Gépek, gépi berendezések	91,0	64,6	52,5	79,8

Forrás: KSH

2009-ben Japán Magyarország 26. legnagyobb exportpiaca, és a 12. legjelentősebb importpartnere volt. 2008-hoz képest az exportban három helyet javult, ugyanakkor az importnál két helyet romlott Japán pozíciója.

Japán számára Magyarország a 31. legnagyobb export-, és a 46. legnagyobb importpartner. Az importpartnerek rangsorában 2009-ben két helyet javult a pozíciónk. Közép- és Kelet-Európában Magyarország Japán legnagyobb kereskedelmi partnere mind az exportban, mind az importban.

2009-ben exportunk értéke 2,9%-kal, az importé 30,6%-kal csökkent. A kivitelben egyedül a feldolgozott termékek exportja nőtt (+12 M USD), illetve az élelmiszer exportunk gyakorlatilag stagnált. A gépbehozatalunk 853 M dollárral esett vissza.

A magyar kivitel legjelentősebb árucikke továbbra is a számítógép tárolóegység, a sertéshús, a gépkocsi, és új tételnek számít a mobiltelefon, amelynek exportja 2008-ban még minimális volt. 2008-hoz képest az 1500 cm³ feletti gépkocsi kiszállítás csaknem a felére esett vissza, ugyanakkor az 1000-1500 cm³ hengerűrtartalmú gépkocsiké a kétszeresére nőtt. Magyarország a kisebb kategóriájú gépkocsiknál a 3., sertéshúsnál a 6., mobiltelefonnál az 5. legnagyobb szállító Japánban.

A magyar behozatal legjelentősebb tételei: villamos gép, készülékek és műszerek, híradás-technikai, hangrögzítő és -lejátszó készülékek, feldolgozott termékek, műanyag termék, vegyi áru, gumigyártmány, fém termékek, textilfonal, szövet, textilipari gyártmány.

Japán és hazánk 1980-ban kötött megállapodást a kettős adóztatás elkerüléséről.

Működő-tőke befektetések, 2006-08 (M euro)

Megnevezés	2006	2007	2008
Japán közvetlen tőkebefektetés-exportja Magyarországra	83,5	72	92,4
Japán közvetlen tőkebefektetés-állománya Magyarországon*	693,6	782,4	810,9
Magyarország tőkekihelyezése Japánba	1,0	6,5	4,8
Magyarország tőkekihelyezés-állománya Japánban*	0,1	0,1	0,8

Forrás: MNB, * részvény, egyéb részesedés és újra befektetett jövedelmek állománya

Magyarország számára Japán elsősorban befektetési partnerként jelentős. Japán működő-tőke befektetéseinek állománya dinamikusan nőtt az elmúlt években. Becslések szerint a Magyarországon befektetett japán tőkeállomány összege 2,5-3 Mrd euróra becsülhető. (Az MNB statisztika jóval kevesebb japán befektetést mutat, az alkalmazott metodika azonban nem japán befektetesként veszi figyelembe a japán cégek európai központjain keresztül megvalósuló beruházásokat.)

A JETRO (Japán Külkereskedelmi Szervezet) budapesti irodájának 2009. júliusi felmérése szerint 109 japán érdekltségű cég működik Magyarországon, közülük 41 folytat termelési tevékenységet.

A külföldi érdekeltséggel (termelőbázis és/vagy értékesítési központ) rendelkező japán cégek körében évente végzett legutóbbi felmérés azt mutatta, hogy a vállalatok középtávon folytatni kívánják a külföldi beruházásokat, Európa vonzereje azonban erősen lecsökkent. Néhány cég vizsgálja annak a lehetőségét, hogy a nyugat-európai értékesítési központjukat a közép-európai termelőbázis mellé helyezze, ill. az európai termelőbázisait összevonja. A japán cégek európai vállalati felvásárlási tevékenysége (M&A) továbbra is aktív, és bizonyos szempontból előnyösebb konstrukciónak tartják, mint a zöldmezős beruházást. A környezetvédelmi technológiára szakosodott és a megújuló energia iparágat képviselő japán vállalatok továbbra is vizsgálják az európai befektetési lehetőségeket.

Legnagyobb magyarországi japán befektetések

Cégnév	Tevékenység
Aikawa	Elektronikai alkatrészgyártás
Alpine	Autó-hifi gyártás

Asahi Glass	Gépkocsi szélvédő gyártás
Bridgestone	Gumiabroncs-gyártás
Clarion	Autó-hifi gyártás
Denso	Üzemanyag adagoló gyártás
Diamond Electric	Autóipari alkatrészgyártás
Eurasia Sped	Logisztika
Hi-Lex	Autóipari alkatrészgyártás
Hoya Lens	Optikai lencsegyártás
Ibiden	Dízel szűrő autóalkatrész gyártás
Musashi Hungary Manufacturing	Gömbcsukló autóalkatrész gyártás
Nissan-Renault	Logisztikai bázis
NYK-Logistics	Logisztika
Sanshin	Elektronikai alkatrészgyártás (EMS)
Sanyo Electric	Napelem-panel gyártás
Shinwa	Autóalkatrész, autó-hifi gyártás
Sony	Szórakoztató elektronika, DVD lejátszó gyártás
Stanley Electric	Autóalkatrész, autólámpa gyártás
SEWS (Sumitomo Electric)	Kábelköteg autóalkatrész gyártás
Suzuki	Gépkocsigyártás
Tohoku Electric	Biomassza erőmű
Toyo Seat	Autóülés gyártás
TDK	Elektronikai alkatrészgyártás

Forrás: 2009. évi külgazdasági jelentés